

XV. sjezd KSČ postavil naše společenské vědy jako celek před úkol soustředit síly na řešení základních teoretických otázek výstavby socialistické a komunistické společnosti. Ve zprávě generálního tajemníka ÚV KSČ soudruha Gustáva Husáka byl zdůrazněn význam rozvoje společenských věd, potřeba rozpracovat a vyjasňovat základní směry sociálně ekonomického vývoje naší společnosti v dlouhodobé perspektivě.

Sjezdové jednání pak podtrhlo základní východiska a cíle práce společenských věd: systematicky využívat bohatství myšlenek XXV. sjezdu KSSS, opřít pevně vědeckou práci o obecné, internacionálně platné zásady marxismu-leninismu, a v duchu usnesení stranických orgánů tvůrčím způsobem, pomocí hluboké vědecké analýzy přistupovat k osvětlování vážných nazrálých problémů společenského života.

Práce našich společenských věd v příštích letech musí být založena na principech mezinárodní integrace výzkumných potenciálů socialistických zemí v čele se sovětskou vědou a musí přihlížet v prvé řadě k dohodnuté dělbě práce na tomto úseku.

V souladu s aktuálními potřebami socialistické výstavby a v těsné návaznosti na praktickou činnost strany byla vyzvednuta nutnost spojovat úsilí všech institucí zabývajících se základním společenskovědním výzkumem „v jednotnou koordinovanou činnost, která musí být proniknuta duchem komunistické stranickosti a vysoké odpovědnosti“.

Do středu pozornosti společenských věd byla postavena zásada komplexního teoretického řešení velkých, prakticky naléhavých otázek, a to ve vzájemné spolupráci společenských, přírodních a technických věd, při intenzivní návaznosti na

společenskou praxi, v atmosféře, jež umožňuje zásadovou konfrontaci názorů, ověřování nových poznatků a zkušeností, věcné řešení nových problémů.

Všechny tyto zásady, úkoly a cíle vytvářejí výchozí rámec pro další rozvoj naší marxisticko-leninské sociologie, která v období mezi XIV. a XV. sjezdem KSČ významně stmelila své poznávací úsilí, dále rozšířila a prohloubila organický kontakt s ostatními společenskými vědami, a to jak v národních, tak i mezinárodních měřítcích. Opřít se o dosažené úspěchy, počít se z dosud trvajících nedostatků, zaměřit tvořivou, poznávací činnost k řešení aktuálních společenských potřeb, to je jasná, ale zároveň i nesmírně náročná strategie další sociologické práce. Předpokladem jejich úspěchů je další upevňování třídnosti a komunistické angažovanosti sociologického poznání, a to nikoli v pouhých slovech, ale v reálném procesu vědecké práce.

V uplynulém období se tento zásadní princip, vyslovený z tribuny XIV. sjezdu KSČ, široce prosazoval v celé paletě sociologických témat. Stěžejní místo v tomto směru zaujímají i výzkum sociální struktury naší společnosti, sociálního plánování a prognózování, utváření socialistického životního způsobu, komunistické výchovy mládeže, sociální politiky, sociálního rozvoje hlavního města, socialistických proměn venkova, jakož i práce z oblasti obecné i specifické metodologie sociologického výzkumu. Nejzávažnější z dosažených výsledků sociologické práce byly využity v široce založené přípravě XV. sjezdu a staly se zárukou i konkrétním směrníkem dalšího rozvoje naší marxisticko-leninské sociologie, jejíž místo v systému socialistické společenské vědy — zejména pak v řešení komplexních problémů — je dnes plně prověřené a nezada-

telné. Odtud také logicky vyplývá, že rámcové zaměření dalšího tematického a instrumentálního rozvoje naší sociologie je dáno základními úkoly, který vytyčily sjezdové dokumenty pro celek společenských věd v období po XV. sjezdu.

Významným komplexním úkolem společenských věd bude studium problematiky *budování rozvinuté socialistické společnosti*. Jeho cílem bude všestranně objasnit zákonitosti výstavby rozvinuté socialistické společnosti a cesty jejich využití v naší zemi. Bude nutno objasnit metody cílevědomého využívání předností socialistického systému při rozvoji a uplatňování výsledků vědy a techniky a vypracovat teoretická východiska pro dlouhodobou prognózu socialistické společnosti.

Dalším takovým úkolem bude řešení otázek, spojených s *efektivním rozvojem výrobních sil a zdokonalováním socialistických výrobních vztahů v naší společnosti*. Cílem tohoto úkolu bude vědecky formulovat optimální cesty zvyšování efektivity československé ekonomiky. Bude nutno osvětlit úlohu vědeckotechnického pokroku jako dlouhodobého základního a rozhodujícího faktoru při zvyšování efektivity ekonomiky. Zvláštní pozornost bude nutno věnovat makroekonomickým proporcím, odvětvové a teritoriální struktuře výroby a investiční výstavbě, reprodukci a využití pracovních sil, teoretickým a metodologickým otázkám komplexního zdokonalování systému řízení a plánování hospodářského a sociálního rozvoje. Stále významnějším problémem se v tomto kontextu stává otázka mezinárodní dělby práce a zapojení ČSSR do socialistické ekonomické integrace.

V rámci výzkumu *vývoje sociálně třídní struktury a politického systému naší socialistické společnosti* budou teoreticky rozpracovány úkoly spojené s prohlubováním socialistické státosti, se zdokonalováním politického systému, s rozvojem socialistické demokracie a účasti pracujících na řízení společenských procesů při výstavbě rozvinuté socialistické společnosti. Bude analyzována sociálně třídní struktura naší společnosti se zvláštním zřetelem k vedoucí roli dělnické třídy; důležitou součástí tohoto úkolu bude vý-

zkum procesu upevňování svazku tříd a sblížování tříd a sociálních skupin naší společnosti a procesu rozvoje a sblížování našich národů a národností.

Sociální program rozvinuté socialistické společnosti — *formování socialistického způsobu života a socialistického člověka* — je další oblastí, která klade na společenské vědy značné nároky. Je třeba připravit vědecké podklady pro sociální program všestranného rozvíjení socialistického člověka, jeho životního způsobu, komunistické uvědomělosti, mravní síly, kultury, vzdělanosti i fyzické připravenosti jako předpokladů pro zvyšování aktivity pracujících při výstavbě rozvinuté socialistické společnosti. V tomto úkolu bude hrát důležitou roli problematika komunistické výchovy mládeže a utváření socialistického vědomí lidí na podkladě vědeckého světového názoru. V této souvislosti budou proto teoreticky i prakticky rozvíjeny cesty a nástroje, jimiž může socialistická společnost a její instituce ovlivňovat a regulovat utváření socialistického způsobu života.

Do komplexu úkolů společenských věd náleží též *boj proti buržoazní a revizionistické ideologii*. Jde především o kritiku soudobých revizionistických dezinterpretací marxismu-leninismu a socialismu, o kritiku soudobé buržoazní a maloměstácké ideologie, antikomunismu, reformismu, pravicového a „levicového“ revizionismu, zvláště pak koncepcí „demokratického socialismu“, o kritickou analýzu hlavních směrů soudobé buržoazní filozofie a sociologie, jakož i kořenů a vlivů náboženského myšlení. Dále je nutno provést hluboký rozbor nejnovějších buržoazních a revizionistických koncepcí vědeckotechnického pokroku a kriticky analyzovat buržoazní teorie sociální struktury, životního způsobu a řízení sociálních procesů. Hlavním cílem zde bude rozvinout teoretickou základnu pro vedení účinného ideologického boje s nepřátelskou ideologií a pro efektivní využívání prostředků ideového boje s třídním protivníkem.

Světový revoluční proces, jehož je Československo součástí, musí být rovněž předmětem zkoumání společenských věd. Je nutno teoreticky analyzovat současnou

epochu přechodu od kapitalismu ke komunismu ve světovém měřítku, proces upevňování socialistického společenství v čele se SSSR, rozvíjení mezinárodní socialistické integrace a prosazování politiky mírového soužití. Zvláštní pozornost bude nutno věnovat analýze ekonomických, politických a sociálních změn v mezinárodní situaci v současném třídně rozděleném světě, zvláště ve vztahu k boji za mír. Dalšími významnými položkami tohoto problémového okruhu jsou: socialistický internacionalismus jako princip vztahů socialistických zemí, problematika vztahu internacionálního a národního za socialismu a podíl revolučního hnutí našich národů ve světovém revolučním hnutí.

Se světovým revolučním procesem souvisí i *zákonitosti vývoje a funkce strany za socialismu*. Úkolem vědecké práce bude stanovit zákonité podmínky a prostředky upevňování a rozvíjení vedoucí role strany ve všech oblastech života socialistické společnosti. Bude nutno osvětlit základní rysy leninského stylu práce strany v socialistické společnosti při uplatňování její vedoucí úlohy a zobecnit historické zkušenosti KSČ v období výstavby socialistické společnosti.

Plnění naznačených úkolů není přirozeně výhradní záležitostí sociologie. Má řadu styčných bodů s ostatními vědními disciplínami, nejenom společenskovědními, ale často i s technickými a přírodními.

Překonání hranic mezi jednotlivými obory, mezioborová týmová spolupráce je přes všechny své obtíže cestou, která vede k překročení možnosti vlastního omezeného pohledu, přispívá k odstranění nezdávého přeceňování možností vlastního oboru a podceňování oborů jiných.

Význam komplexních přístupů důrazně připomíná i generální tajemník KSČ s. Gustáv Husák ve svém referátu na XV. sjezdu KSČ: „Účinnost vědeckého poznání a uplatňování jeho závěrů v praxi stále více závisí na vzájemném propojení společenských, přírodních a technických věd,

přírodních a technických věd, na komplexnosti teoretického přístupu, na těsné spolupráci a vzájemném obohacování základního a aplikovaného výzkumu. Přehnaný resortismus v této oblasti poškozuje společnost, ochuzuje vědu a snižuje její vliv a autoritu“.

Úkoly, které si staví před sebe společenské vědy — včetně sociologie — bude možno v budoucnu splnit jen využitím všech rezerv integrace sil jak uvnitř ČSSR, tak v mezinárodním měřítku. Základním nástrojem je tu jednotný plán vědecké práce, zahrnující vědecký program stranických pracovníků a státní plán vědeckého výzkumu. Vědecký plán tvoří též základ pro mezinárodní socialistickou integraci ve vědě.

V budoucnu bude nutno postupně připravit projekty dalšího prohlubování socialistické integrace ve formě mezinárodních výzkumných center, popřípadě časopis; bude také třeba, aby se pracovníci sociologie, filozofie a vědeckého komunismu ještě aktivněji účastnili ideologického zápasu na mezinárodní scéně.

K realizaci stanovených úkolů bude nutné prosadit zásady jednotného postupu, koncentrace a dělby úkolů, soudružské spolupráce, týmové práce na velkých projektech, jež poskytuje mnohem vyšší efekt než dříve zakořeněný individualistický přístup. XV. sjezd strany ukázal na nezbytnost spojení výzkumu sociologie a vědeckého komunismu s praktickými požadavky vyspělé socialistické společnosti.

Na pracovníčích je třeba vytvářet náročný pracovní režim, stanovit požadavky na ideovou a odbornou úroveň práce i na stranickou angažovanost.

Plnění linie XV. sjezdu KSČ a směrnic stranických orgánů k práci společenských věd vytváří základ pro takový rozvoj sociologie, který dovolí plně využít pronikavé síly marxisticko-leninského myšlení při řešení složitých problémů výstavby nové, socialistické společnosti, v boji o socialistického člověka.